

REFERENCES

Abdikeev, N. M., Averkin, A. N., and Efremova, N. A. "Kognitivnaia ekonomika v epokhu innovatsiy" [Cognitive economy in the age of innovation]. *Vestnik REA*, no. 1 (2010): 3-20.

Andreychikov, A. V., and Andreychikova, O. N. *Analiz, sintez, planirovanie resheniy v ekonomike* [Analysis, synthesis, planning decisions in the economy]. Moscow: Finansy i statistika, 2002.

Chuzhykov, V., and Antoniuk, L. "Sotsialni naslidky IEvrintehratsii Ukrainy. Systema vyshchoi osvity" [The social consequences of European integration of Ukraine. The system of higher education]. <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/09543.pdf>

Gorelova, G. V., and Zakharova, E. N. *Issledovanie slabostrukturirovannykh sotsialno-ekonomicheskikh sistem: kognitivnyy podkhod* [Study semistructured socio-economic systems: the cognitive approach]. Rostov-na-Donu: RGU, 2006.

Kulinich, A. A. "Sistema kognitivnogo modelirovaniia "KAN-VA"" [Cognitive modeling system "CANVAS"]. www.raai.org/kulinich/pages/kanva2003.html

Kulba, V. V., Kononov, D. A., and Kosiachenko, S. A. *Metody formirovaniia stsenariiev razvitiia sotsialno-ekonomicheskikh sistem* [Methods of formation scenarios of socio-economic systems]. Moscow: SINTEG, 2004.

Maksimov, V. I., Kornoushenko, E. K., and Kachaev, S. V. "Kognitivnye tekhnologii dlia podderzhki priniatiia upravlencheskikh

resheniy" [Cognitive technology to support management decisions]. www.iis.ru/events/19981130/maximov.ru.html

Maksimov, V. I. "Kognitivnyy analiz i upravlenie razvitiem situatsiy" [Cognitive analysis and development management situations]. http://ipu.web-soft.ru/.../main_katalog_articles.pl

Mozharov, M. S., and Boychenko, G. N. "Kognitivnoe modelirovanie kak metod issledovaniia pedagogicheskikh sistem" [Cognitive modeling as a method for studying pedagogical systems]. <http://conf-vlad.narod.ru/19.html>

Prangishvili, I. V. "Osnovy i problemy kognitivnogo podkhoda" [Bases and problems of the cognitive approach]. http://ipu.web-soft.ru/.../main_katalog_articles.pl

Ponomarenko, V. S. *Problemy pidhotovky kompetentnykh ekonomistiv ta menedzheriv v Ukraini* [Problems of competent economists and managers in Ukraine]. Kharkiv: INZHEK, 2012.

Ponomarenko, V. S., Raievnieva, O. V., and Yermachenko, V. Ie. *Intehrovana systema "Vyshcha shkola – biznes-struktura": metodolohiia ta kontseptualni zasady pobudovy* [Integrated "High school – business structure": methodology and conceptual principles of construction]. Kharkiv: INZHEK, 2011.

"Statystychni dani Ukrainy" [Statistical data Ukraine]. Ofitsiyni sait derzhavnoi sluzhby statystyky Ukrainy. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Stankov, D. "Mekhanizmy derzhavnogo upravlinnia mihratsiieiu v umovakh hlobalizatsii" [Mechanisms of migration management in the context of globalization]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia*, no. 4 (15) (2012): 183-190.

УДК 336.58-027.551:378

АНАЛІЗ ЗДАТНОСТІ ДОМОГОСПОДАРСТВ ЗДІЙСНЮВАТИ ФІНАНСУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ТАРАСЕНКО Ю. В.

УДК 336.58-027.551:378

Тарасенко Ю. В. Аналіз здатності домогосподарств здійснювати фінансування вищої освіти

У статті проаналізовано можливості фінансування вищої освіти домогосподарствами, на прикладі домогосподарств України та Росії доведено бажання та здатність домогосподарств фінансувати вищу освіту. Аналіз такої здатності домогосподарств розкриває як можливості для розвитку системи освіти, так і можливості для подолання проблем у структурі своїх фінансів. У результаті аналізу визначено проблеми, які потребують вирішення для налагодження сталого фінансування. Однією з основних проблем виступає незбалансованість видатків домогосподарств. Структура цих видатків, яка є індивідуальною для кожної країни, повинна враховуватись при визначенні вартості освіти, оскільки фінанси домогосподарств стають одним із пріоритетних джерел фінансування вищої освіти. Виходячи з цього визначено формулу вартості освіти, яка повинна враховуватись при її встановленні і включає у себе можливості домогосподарств. Визначено модель, за допомогою якої можна оцінити якість фінансування вищої освіти при поєднанні різних джерел фінансування.

Ключові слова: фінансування, вища освіта, фінанси домогосподарств, сукупні витрати домогосподарств/

Рис.: 5. **Формул.:** 3. **Бібл.:** 8.

Тарасенко Юлія Володимирівна – викладач, кафедра економічних дисциплін, Академія внутрішніх військ МВС України (пл. Повстання, 3, Харків, 61001, Україна)
E-mail: yvtarasenko@mail.ru

УДК 336.58-027.551:378

Тарасенко Ю. В. Анализ способности домохозяйств осуществлять финансирование высшего образования

В статье проанализированы возможности финансирования высшего образования домохозяйствами, на примере домохозяйств Украины и России доказано желание и способность домохозяйств финансировать высшее образование. Анализ такой способности домохозяйств раскрывает как возможности для развития системы образования, так и возможности для преодоления проблем в структуре своих финансов. В результате анализа определены проблемы, требующие решения для налаживания устойчивого финансирования. Одной из основных проблем выступает несбалансированность расходов домохозяйств. Структура этих расходов, которая является индивидуальной для каждой страны, должна учитываться при определении стоимости образования, поскольку финансы домохозяйств становятся одним из приоритетных источников финансирования высшего образования. Исходя из этого определена формула стоимости образования, которая должна учитываться при ее установке и включает в себя возможности домохозяйств. Определена модель, с помощью которой можно оценить качество финансирования высшего образования при сочетании различных источников финансирования.

Ключевые слова: финансирование, высшее образование, финансы домохозяйств, совокупные расходы домохозяйств.

Рис.: 5. **Формул.:** 3. **Библ.:** 8.

Тарасенко Юлия Владимировна – преподаватель, кафедра экономических дисциплин, Академия внутренних войск МВД Украины (пл. Восстания, 3, Харьков, 61001, Украина)
E-mail: yvtarasenko@mail.ru

UDC 336.58-027.551:378

Tarasenko Y. V. Analysis of Capability of Households to Finance Higher Education

The article analyses possibilities of financing higher education by households, it proves, using example of households of Ukraine and Russia, wish and capability of households to finance higher education. Analysis of such a capability of households reveals both possibilities for development of the education system and possibilities of overcoming problems in the structure of own finances. In the result of the analysis, the article identifies problems that require solution for adjustment of stable financing. One of the main problems is imbalance of household expenditures. The structure of these expenditures, which is individual for each country, should be taken into account when identifying cost of education, since household finances become one of the priority sources of financing higher education. Due to this, the article identifies a formula of the cost of education, which should be taken into account when it is established and which includes household capabilities. The article identifies a model, with the help of which it is possible to assess the quality of financing higher education when combining various sources of financing.

Key words: financing, higher education, household finance, household aggregate expenditures.

Pic.: 5. **Formulae:** 3. **Bibl.:** 8.

Tarasenko Yuliya V. – Lecturer, Department of Economic Subjects, Academy of Interior Ministry of Ukraine (pl. Povstannya, 3, Kharkiv, 61001, Ukraine)
E-mail: yvtarasenko@mail.ru

Протягом багатьох років дуже гостро стоїть питання про доцільність введення плати за навчання для усіх студентів ВНЗ державної форми власності, а також про вартість навчання. Ця проблема має декілька аспектів для вирішення, до яких можна віднести посилення нерівності при доступності освіти, а також фінансові можливості домогосподарств як основного джерела фінансування вищої освіти. Аналіз джерел фінансування показує, що фінанси домогосподарств набувають все більшого пріоритету серед існуючих фінансових ресурсів при недофінансуванні ВНЗ з бюджету.

Мета статті – визначити обсяги фінансових ресурсів і можливостей домогосподарств для інвестування цих коштів у вищу освіту, що допоможе виявити можливості ресурсів домогосподарств, а також пріоритети та переваги у їх використанні.

Збільшення частки фінансування вищої освіти за рахунок домогосподарств призводить до посилення ринкового механізму в розвитку вищої освіти, а також збільшуються вимоги від споживачів при отриманні інформації про вартість та якість цієї освіти.

Можливість домогосподарств фінансувати будь-які сфери, у тому числі вищу освіту, залежать від їх добробуту. Цікавою є думка самих домогосподарств з цього приводу, представлена на рис. 1. Як бачимо, протягом останніх років більшість домогосподарств вважають, що їх добробут залежить від них самих і держави, частка домогосподарств, які б самі відповідали за свій добробут досить мала. З цього можна відзначити, що існуюча тенденція до розподілу деяких витрат соціальної сфери, а саме вищої освіти, між державою та домогосподарствами з боку останніх має підтримку.

З розвитком багатоканального фінансування ресурси домогосподарств набули вагомості у сфері вищої освіти, тому розглянемо готовність домогосподарств до самофінансування вищої освіти та чинники, які сприятимуть цьому.

Щоб визначитись з готовністю домогосподарств фінансувати видатки на вищу освіту, звернемося до статистичних даних Росії, оскільки ментальний рівень населення дуже схожий, то можна вважати, що бачення домогосподарств Росії схожі з нашими.

Дані дослідження свідчать, що майже 40% домогосподарств готові платити за вищу освіту від 10 до 20% свого доходу, а 24% – від 21 до 30%, що свідчить про готовність більше 50% домогосподарств платити 20% від свого доходу за освіту. Ці данні підтверджують попередню готовність

домогосподарств в Україні нести часину відповідальності за свій добробут (рис. 2).

Ще одним цікавим показником, який впливає на бажання домогосподарств фінансувати вищу освіту, є освітній статус сім'ї: чим він нижче, тим частіше домогосподарства говорять про неготовність сім'ї обмежувати свої матеріальні потреби заради освіти дітей або замислюються про доцільність таких обмежень, і навпаки. Значна частка домогосподарств готова понести суттєву економію, щоб мати змогу фінансувати освіту. Розглянемо можливість домогосподарств фінансувати освіту за її рівнями (рис. 3).

Третина сімей готові утримувати своїх дітей, не розраховуючи на їх заробітки, до отримання ними повної вищої освіти, тобто диплома спеціаліста або магістра. Серед домогосподарств цей вибір стає найбільш поширеним щодо освіти дітей. Це пов'язано з тим, що діяльність ВНЗ, тобто вища освіта, пов'язана з можливістю знайти добре оплачувану роботу. Згідно з опитуванням домогосподарств саме цю відповідь вибрали зі списку запропонованих варіантів 74%, причому цей варіант переважав у всіх групах респондентів – як найбільш благополучних і високоосвічених, так і найбідніших і малоосвічених. Інші варіанти відповідей були такі: на думку 45% опитаних, вища освіта дозволяє стати затребуваним фахівцем, а 43% респондентів мету вищої освіти вбачають у тому, щоб домогтися успіху та побудувати кар'єру. Зовсім інший тип мотивації закладений у судженнях, в яких метою вищої освіти виступають самореалізація, творчість, особистісний розвиток і входження в середу культурних, освічених людей – це важливе як мінімум для п'ятої частини опитаних – 22% [2]. Опитування домогосподарств доводить мету вищої освіти – забезпечення свого добробуту та самореалізація у професійній сфері.

В Україні домогосподарства також визнають необхідність та пріоритетність фінансування освіти, але, виходячи з економічної ситуації, збільшення видатків на освіту не є першочерговими (рис. 4).

У першу чергу при збільшенні своїх доходів більшість домогосподарств спрямували б свої кошти у відпочинок, лікування та житло. На фінансування освіти свої кошти спрямували б лише 18% домогосподарств. Ця частка хоча і не є досить високою, але вона поступово збільшується з кожним роком, а те, що освіта стоїть після зазначених категорій, зрозуміло для нашої країни: відпочинок – стаття видатків домогосподарств, яку собі можуть дозволити не кожне до-

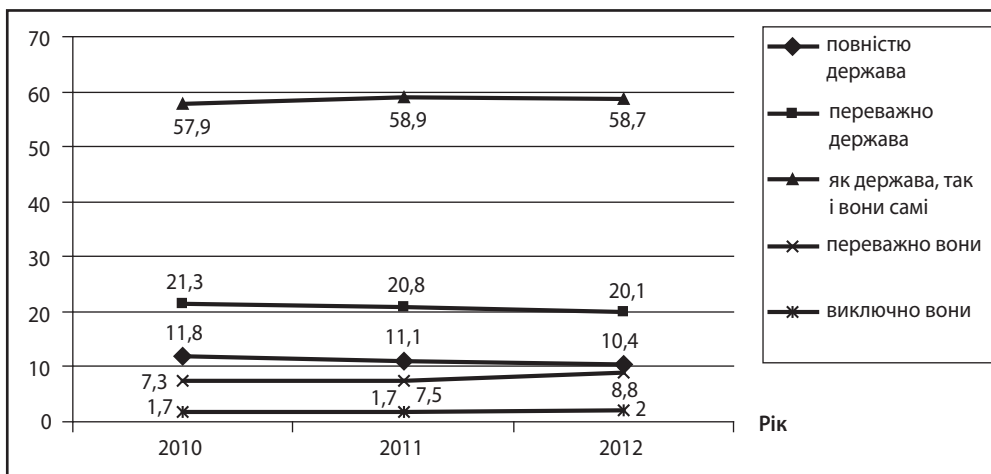

Рис. 1. Думка домогосподарств про відповідальність за їх добробут [1]

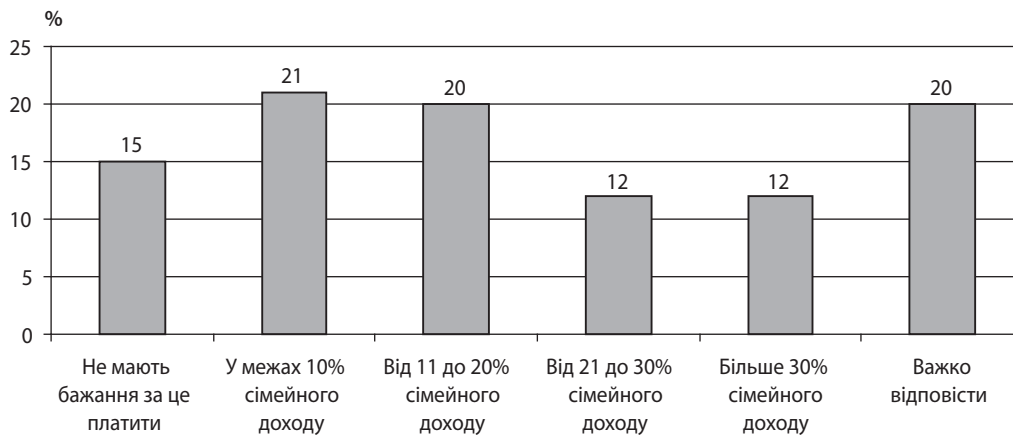

Рис. 2. Готовність домогосподарств фінансувати видатки на вищу освіту своїх дітей [2]

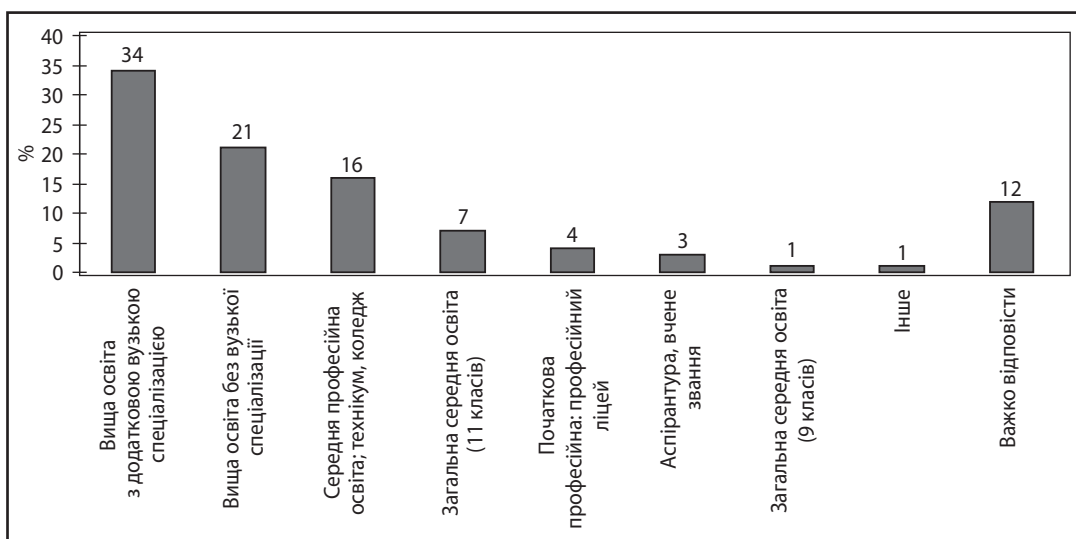

Рис. 3. Рівень освіти, до якого домогосподарство готове фінансувати [2]

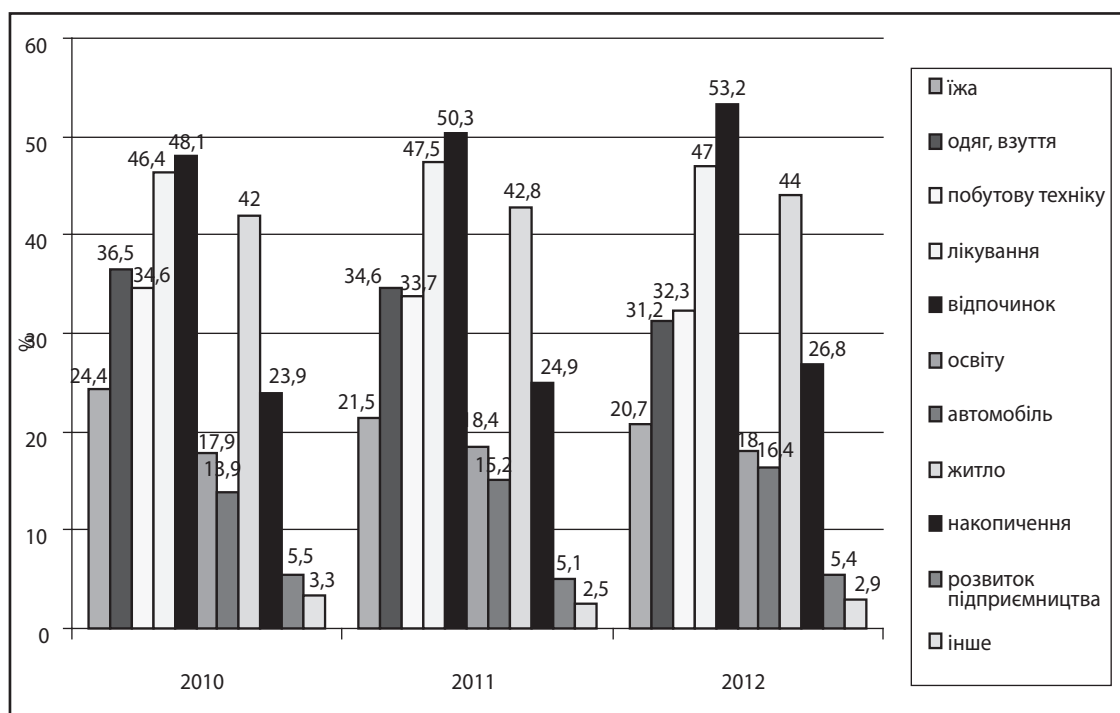

Рис. 4. Напрямки фінансування домогосподарств при збільшенні доходу [1, 3]

могосподарство з огляду на сукупну структуру їх доходів і видатків, тому пріоритетність цієї категорії виступає у першу чергу для більшості домогосподарств; лікування та інші споживчі статті, які передують освіті, виступають першочерговими для більшості домогосподарств через створені в країні економічні умови, а також це основні статті витрат домогосподарств, що обумовлює бажання покращення свого добробуту. Виходячи з цього освіта займає серединну позицію між бажаними та необхідними видатками, що свідчить, по-перше, про розуміння значимості освіти для розвитку домогосподарств; по-друге, про зростання із розумінням бажання фінансувати у свій розвиток.

Переходячи від аналізу бажання та можливостей домогосподарств фінансувати освіту до показників фінансування вищої освіти за їх кошти, на рис. 5 представимо дані про джерела фінансування студентів ВНЗ, що відображає існуюче співвідношення коштів при багатоканальному фінансуванні.

Протягом трьох років у фінансуванні ВНЗ I – IV рівнів акредитації відбувається тенденція перевищення фінансування за рахунок фізичних осіб над бюджетним. При фінансуванні ВНЗ I – II рівнів акредитації переважає фінансування з державного бюджету, якщо розглядати бюджетне фінансування всіх рівнів, то на його частку перепадає більше 50% фінансування ВНЗ I – II рівнів акредитації. У фінансуванні ВНЗ III – IV рівнів акредитації протилежна ситуація, тут переважає фінансування за рахунок фізичних осіб, тобто самофінансування освіти. Але ці данні висвітлюють розрив між державними та приватними джерелами фінансування у бік збільшення фінансування за рахунок домогосподарств. У загальному фінансуванні ВНЗ, на жаль, переважає самофінансування, на долю фінансування освіти юридичними особами та державними органами влади припадає незначна частина, що також відноситься до особливостей фінансової сторони системи вищої освіти.

Можливості домогосподарств до фінансування вищої освіти мають відображення у показниках студентів, які фінансують своє навчання за ці кошти. Неможливо стверджувати, що така тенденція викликана власним бажанням домогосподарств вкладати кошти у розвиток своїх нащадків – це результат світових тенденцій в освіті, а також економічних особливостей нашої країни. Але збільшення частки домогосподарств, які вважають, що їх добробут та розвиток залежить не лише від держави, а й від них самих,

які усвідомлюють та готові фінансувати вищу освіту своїм дітям, робить перехід до цієї форми фінансування як пріоритетної, досить раціональним і поступовим.

При аналізі можливостей домогосподарств фінансувати вищу освіту неможливо оминати чинники, від яких ці можливості частково залежать. До зовнішніх чинників можна віднести вартість освіти, а до внутрішніх – структура видатків домогосподарств.

Питання вартості навчання має вагомe значення для домогосподарств: з одного боку, як стаття їх видатків, з іншого, як інвестиції у їх розвиток. Оскільки часта фінансування навчання за рахунок фізичних осіб у ВНЗ III – IV рівнів акредитації складає близько 60%, то і вартість навчання повинна виходити з урахуванням доходів домогосподарств.

Структура видатків домогосподарств на рівні кожної країни та окремого домогосподарства різні. Так, існує декілька моделей споживання: гедонізм – всебічне задоволення матеріальних потреб; аскетизм – мінімізація матеріальних потреб. У реальному житті споживча поведінка представляє собою взаємозв'язок цих двох моделей із тяжінням то до однієї, то до іншої [5]. В Україні структура споживчих видатків відзначається великим розривом між споживчими та неспоживчими витратами, тобто частина ресурсів, яку домогосподарства мали б змогу відкласти для накопичення капіталу або накопичувати для майбутнього інвестування, складають лише близько 10%, зрозуміло, що ця сума дуже мала, враховуючи рівень інфляції.

Що ж стосується споживчих витрат, то більше 50% домогосподарства сплачують на продукти харчування. Якщо ж розглядати цей показник у розрізі диверсифікації доходів, то домогосподарства із середньодушовими доходами на місяць нижче середньорічного розміру прожиткового мінімуму витрачали на харчування 64% усіх сукупних витрат [6]. Наступним вагомим показником у сукупних витратах є плата за житло, воду та інше, а також комунальні послуги, якщо скласти ці два показники, то їх сума близька до 20% від усіх витрат. Що ж стосується витрат на транспорт, то для міського населення вони можуть переважати 5%, тому що у середньому, якщо брати 2 поїздки міським метрополітеном по 3 грн за проїзд, то на місяць виходитиме 150 грн, а плата за транспорт дуже різниться залежно від міста та виду транспорту. І залишається, що на своє здоров'я, освіту, відпочинок та зовнішній вигляд люди витрачають близько 12%. З чого можна зробити висновок, що якість

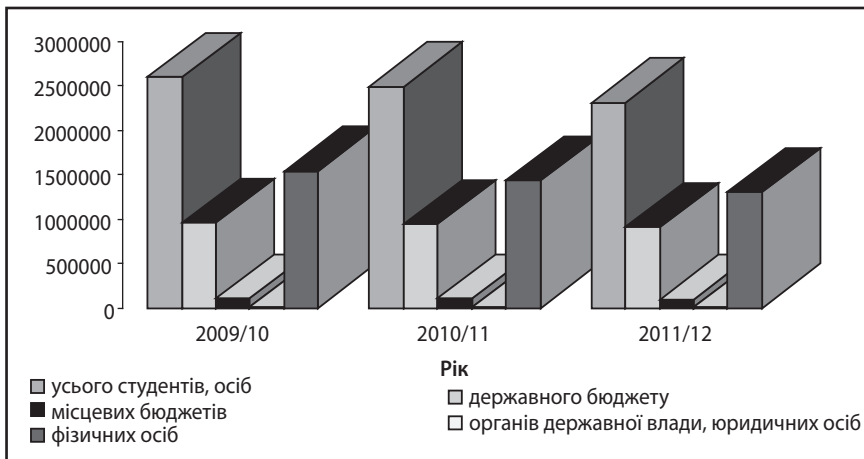

Рис. 5. Чисельність студентів ВНЗ I – IV рівнів акредитації за джерелом фінансування їх навчання [4]

та рівень життя в Україні знаходиться на досить низькому рівні. Більша частина ресурсів домогосподарств витрачається на продукти харчування та житло, що не дає людині можливості для розвитку та відпочинку, які виступають запорукою продуктивності праці робітників. Витрати домогосподарств відіграють важливу роль в економіці, яка насамперед визначає, що «дослідження впливу, здійснюваного на загальний добробут способом, яким кожен індивід витрачає свій дохід, – це одне з найважливіших завдань практичного застосування економічної науки до способу життя людей» [7]. Покращення структури видатків домогосподарств надає змогу отримати освіту, що збільшує можливість покращити своє фінансове становище та дістати кошти для тих статей витрат, які спрямовані на розвиток людського капіталу, а це: охорона здоров'я, освіта, відпочинок та культура.

Проаналізувавши сукупні видатки домогосподарств, повернемося до здатності домогосподарств фінансувати вищу освіту. Згідно з даними Держкомстату, на освіту вони витрачають 1,3% своїх видатків, що є досить незначною часткою та недостатньо, щоб сплатити вартість навчання. Але неспоживчі витрати, які, припускаємо, що також можуть бути спрямовані на фінансування освіти, складають у середньому 10% витрат, і ці два показники і повинні бути ключовими, які враховуються при визначенні вартості освіти, оскільки фінанси домогосподарств є ресурсами, які стають фундаментом для розвитку вищої освіти. Тому можна запропонувати таке визначення, яке включатиме в себе показники видатків на освіту та показники неспоживчих видатків, для встановлення вартості навчання, яке було б помірно сплачувати:

$$B_{навч} \leq n \cdot D \cdot 12, \quad (1)$$

де $B_{навч}$ – вартість навчання на одного студента; D – середньомісячні загальні ресурси домогосподарства; n – відсоткова ставка, яка залежить від розміру неспоживчих доходів домогосподарств та їх видатків на освіту.

Зараз вона, за даними Держкомстату, становить від 10 – 12%, але при ситуації, коли в державі покращиться соціально-економічне становище, як це можна бачити на прикладі європейських країн, де на харчування приходиться до 20 – 40%, частка неспоживчих витрат збільшиться, і вартість навчання можна підвищити [8]. Наразі, коли більша частина коштів населення уходить на харчування та комунальні послуги, висока вартість навчання унеможливає твердження про «доступність освіти для кожного».

Це визначення є середньою вартістю навчання, яке може коливатися залежно від факторів, які впливають на ціноутворення, від обраної спеціальності, що залежить від майбутніх доходів, але це коливання повинно бути помірне та обумовлене.

Аналіз джерел фінансування та визначення оптимальної вартості навчання – це питання, які вивчаються задля підвищення якості вищої освіти в Україні. Поєднання джерела фінансування та вартість освіти обумовлюють якість фінансування освіти, яку можна визначити виходячи з особливостей механізму фінансування вищої освіти в Україні.

Особливостями нашої системи вищої освіти можна назвати механізм її фінансування, де поєднуються державні та приватні кошти та спостерігається тенденція до збільшення приватного фінансування. Виходячи з цього для того, щоб оцінити якість фінансування освіти, треба

врахувати всі джерела фінансування, які використовуються, і витрати на освіту, що дає підстави отримати модель оцінки якості фінансування освіти:

$$V_{вви} + V_{держ} + V_{позаб} \geq B_{навч} \cdot K, \quad (2)$$

$$V_{вви} + V_{держ} + V_{позаб} < B_{навч} \cdot K, \quad (3)$$

де $V_{вви}$ – видатки від ВВП; $V_{держ}$ – видатки з державного сектора; $V_{позаб}$ – позабюджетні кошти; $B_{навч}$ – вартість навчання на одного студента; K – кількість студентів.

Якщо буде виконуватись перше визначення, то фінансування освіти є достатнім і спроможним забезпечити надання якісної освіти, тобто кошти з усіх джерел фінансування покривають видатки на навчання або навіть ще можуть служити джерелом фінансування інновацій ВНЗ, а якщо друге – недостатнім, і потрібно шукати додаткові джерела фінансування або якісніше використовувати наявні.

При ситуації, коли виконується друге визначення, відбувається пошук позабюджетних коштів, і, як визначено вище, одним з основних джерел таких коштів є фінанси домогосподарств.

ВИСНОВКИ

Фінанси домогосподарств набувають все більшого розвитку та значимості у сфері вищої освіти. Домогосподарства вже визначили переваги вкладання коштів у свій професійний розвиток, і з кожним роком частка домогосподарств, які поділяють це бачення, збільшується. На жаль, можливості домогосподарств фінансувати вищу освіту зустрічають деякі проблеми, до яких, у першу чергу, належить розподіл видатків домогосподарств. Серед споживчих витрат відбувається нерівний розподіл коштів: більше 50% коштів домогосподарств витрачаються на продукти харчування, майже 20% – на житло та сукупні комунальні платежі, тобто 70% коштів домогосподарств – це основні, але не виключні статті для проживання, а щоб задовольнити інші потреби, залишається лише 30%. Розрив між доходами та споживчими цінами, застарілий перегляд споживчого кошику призводить до таких показників і неможливості накопичувати кошти на освіту або відпочинок, який стоїть у першочергових витратах для більшості домогосподарств, якби їх доходи збільшилися. Тобто домогосподарства мають резерви, можливості та бажання для фінансування вищої освіти заради покращення свого добробуту та отримання бажаної професії, але для цього потребує аналізу формування та використання фінансових ресурсів домогосподарств, що надасть змогу раціональніше перерозподілити ці кошти. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2013 року): стат.зб. – К.: Держкомстат України, 2013. – С. 76.
2. Петренко Е. Ценность высшего образования / Е. Петренко, Е. Галицкая, И. Шмерлина // Вопросы образования. – 2010. – № 2 [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://memo.hse.ru/published_science
3. Самооцінка домогосподарствами України рівня своїх доходів (за даними вибіркового опитування домогосподарств, проведеного у січні 2012 року): стат.зб. – К.: Держкомстат України, 2012. – С. 74.
4. Тестування і моніторинг в освіті [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://timo.com.ua/node/7799>

5. Соціальні індикатори рівня життя населення : стат. зб. – К. : Держкомстат України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

6. **Скринник З. Е.** Культура фінансової поведінки: свобода, вибір, відповідальність / З. Е. Скринник // Вісник Університету банківської справи Нацбанку України. – 2008. – № 3. – С. 167.

7. **Маршалл А.** Основы экономической науки / А. Маршалл / [Предисл. Дж. М. Кейнса] / Пер. с англ. В. И. Бомбина, В. Т. Рысина, Р. И. Столпера. – М. : ЭКСМО, 2008. – С.177. – (Антология экономической мысли).

8. Витрати на харчування у країнах світу [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rate1.com.ua/ua/suspilstvo/riven-zhittja/1506/>

REFERENCES

Marshall, A. *Osnovy ekonomicheskoy nauki* [Basics of economics]. Moscow: EKSMO, 2008.

Pretrenko, E., Galitskaia, E., and Shmerlina, I. "Tsennost vyshogo obrazovaniia" [Value of higher education]. http://memo.hse.ru/published_science

"Samootsinka domohospodarstvamy Ukrainy rivnia svoikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannia domohospodarstv, provedenoho u sichni 2012 roku)" [Self Ukraine households of their income (based on a random survey of households conducted in January 2012)]. *Statystychnyi zbirnyk*, 2012.

"Sotsialni indykatory rivnia zhyttia naseleniia" [Social indicators of living standards]. <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Skrynnyk, Z. E. "Kultura finansovoi povedinky: svoboda, vybir, vidpovidalnist" [Culture financial behavior: freedom, choice, responsibility]. *Visnyk UBS NBU*, no. 3 (2008): 167.

"Samootsinka domohospodarstvamy Ukrainy rivnia svoikh dokhodiv (za danymy vybirkovoho opytuvannia domohospodarstv, provedenoho u sichni 2013 roku)" [Self Ukraine households of their income (based on a random survey of households conducted in January 2013)]. *Statystychnyi zbirnyk*, 2013.

"Testuvannia i monitorynh v osviti" [Testing and Monitoring in Education]. <http://timo.com.ua/node/7799>

"Vytraty na kharchuvannia u krainakh svitu" [Meals in the world]. <http://www.rate1.com.ua/ua/suspilstvo/riven-zhittja/1506/>

УДК 330.837: 330.564

СОЦИАЛЬНЫЕ ГАРАНТИИ КАК СТАБИЛИЗИРУЮЩИЙ ИНСТИТУТ В УСЛОВИЯХ ГЛОБАЛЬНОЙ НЕОПРЕДЕЛЕННОСТИ

САЛЕНКОВ А. В.

УДК 330.837: 330.564

Саленков А. В. Социальные гарантии как стабилизирующий институт в условиях глобальной неопределенности

Раскрыта особая роль социальных гарантий как экономического института в преодолении неопределенности воздействия глобальных трансформационных сдвигов на функционирование и развитие хозяйственных систем. Показано, что в условиях глобальной неопределенности институт социальных гарантий в национальной экономике играет роль границы допустимых и приемлемых изменений. Дана сравнительная институциональная характеристика трех социальных механизмов доступа к общественным ресурсам для человека, лишенного возможности обеспечивать свою жизнедеятельность за счет личного труда и личной собственности: социальные гарантии, кредит, благотворительность. Доказано, что социальные гарантии являются существенным фактором оптимизации рискованного индивидуального хозяйственного поведения и участвуют в обеспечении оптимального уровня доверия в экономике. Обоснован вывод, что социальные гарантии способствуют оптимизации соотношения между сохранением социального богатства и его развитием посредством участия в социальной селекции технологических и институциональных инноваций.

Ключевые слова: социальные гарантии, институты, глобальная неопределенность

Библ.: 20.

Саленков Антон Владимирович – соискатель, кафедра экономической теории и экономических методов управления, Харьковский национальный университет им. В. Н. Каразина (пл. Свободы, 4, Харьков, 61022, Украина)

E-mail: akkanna25@gmail.com

УДК 330.837: 330.564

Саленков А. В. Соціальні гарантії як стабілізуючий інститут в умовах глобальної невизначеності

Розкрито особливу роль соціальних гарантій як економічного інституту в подоланні невизначеності впливу глобальних трансформаційних зрушень на функціонування і розвиток господарських систем. Показано, що в умовах глобальної невизначеності інститут соціальних гарантій у національній економіці відіграє роль межі допустимих і прийнятних змін. Дана порівняльна інституційна характеристика трьох соціальних механізмів доступу до суспільних ресурсів для людини, позбавленої можливості забезпечувати свою життєдіяльність за рахунок особистої праці та особистої власності: соціальні гарантії, кредит, благодійність. Доведено, що соціальні гарантії є істотним чинником оптимізації ризикової індивідуальної господарської поведінки і беруть участь у забезпеченні оптимального рівня довіри в економіці. Обґрунтовано висновок, що соціальні гарантії сприяють оптимізації співвідношення між збереженням соціального багатства та його розвитком через участь у соціальній селекції технологічних та інституційних інновацій.

Ключові слова: соціальні гарантії, інститути, глобальна невизначеність

Бібл.: 20.

Саленков Антон Володимирович – здобувач, кафедра економічної теорії та економічних методів керування, Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна (пл. Свободи, 4, Харків, 61022, Україна)

E-mail: akkanna25@gmail.com

UDC 330.837: 330.564

Salenkov A. V. Social Guarantees as a Stabilisation Institution under Conditions of Global Uncertainty

The article reveals a special role of social guarantees as an economic institution in overcoming uncertainty of impact of global transformational shifts on functioning and development of economic systems. It shows that, under conditions of global uncertainty, the institution of social guarantees plays the role of the border of permissible and acceptable changes in the national economy. It provides a comparative institutional characteristics of three social mechanisms of access to public resources for a person who has no possibility to ensure own vital activity by means of own labour and own property: social guarantees, loan, charity. It proves that social guarantees are a significant factor of optimisation of risk individual economic behaviour and take part in ensuring optimal level of trust in economy. It justifies the conclusion that social guarantees facilitate optimisation of correlation between preservation of social wealth and its development through participation in social selection of technological and institutional innovations.

Key words: social guarantees, institutions, global uncertainty.

Bibl.: 20.

Salenkov Anton V. – Applicant, Department of Economic Theory and economic management methods, V. N. Karazin Kharkiv National University (pl. Svobody, 4, Kharkiv, 61022, Ukraine)

E-mail: akkanna25@gmail.com